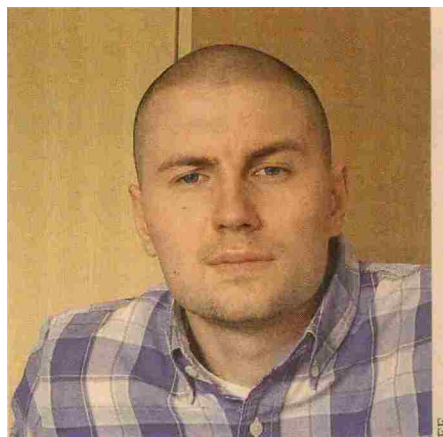

Ekonomisti: Situacija je zelo resna, posledice bodo katastrofalne

Trije ekonomisti o tem, kaj se zgodi, če Slovenija zamrzne le za en dan, zakaj je tokratna kriza drugačna od tiste iz leta 2008, kakšna je izpostavljenost Slovenije, in o cagavem odzivu EU

Črt Kostevc, predstojnik katedre za mednarodno ekonomijo in poslovanje na ekonomski fakulteti

lijarde evrov. Dosedanji razmislek o ukrepih je sicer v redu, ampak mislim, da bomo morali razmišljati o večjih ukrepih,« dodaja Valentinčič.

Zakaj je tokrat vse drugače kot leta 2008?

Prvič, tokrat gre za zunanji šok. In drugič, ta kriza je primarno kriza ponudbe, niti ne povpraševanja, pravi Kostevc. »Mor da zato, ker se je ta kriza začela na Kitajskem. Ko se bodo v Evropi začeli zapirati proizvodni obrati, kar se že dogaja, bo to imelo 'knock on' učinek. Skozi celotno proizvodno verigo se bo ta zamašek širil v povezane panoge, ko polizdelki in končni izdelki ne bodo prišli do nadaljnje faze. Takrat se bo šele videl celoten učinek na ponudbeni strani. Tega s helikopterskim denarjem ne moremo rešiti. Glavno vprašanje je, kako dolgo vse skupaj traja. Ali bo to kriza, ki bo glavnino sveta prešla v nekaj mesecih, ali pa smo pred polletno ali celo daljšo zamrznitvijo. V tem primeru je to nekaj, kar bo podjetjem, državam in porabnikom pustilo trajne posledice,« meni Kostevc.

Kako izpostavljena je Slovenija? Zelo. »Slovenska proizvodnja je močno odvisna od izvoza, seveda pa tudi od uvoza. Ta uvoz bo zdaj v določenih segmentih obstal. V prihodnjih tednih bo prišlo do vse več zapiranja in zmanjševanja proizvodnje. Tose bo dogajalo povsod po Evropi. Slovenija je tukaj precej izpostavljena,« dodaja Kostevc.

Ali je Slovenija danes bolj pripravljena na krizo kot leta 2008?

»Takrat so bila podjetja zadolžena, država in prebivalstvo pa relativno malo. Potem je država na svoja ramena prevzela dolg

JURIJ ŠIMAC, JURE UGOVŠEK
finance@finance.si

»Česa takega še nisem doživel, odpira se vrsta vprašanj, ki jih ne moremo reševati s pomočjo zgodovine,« je v uvodu (spletnega) pogovora o posledicah koronavirusa za gospodarstvo - pogovor je organizirala ljubljanska ekonomska fakulteta - izjavil profesor in nekdanji finančni minister Dušan Mramor.

Koronavirus obrača Evropo na glavo. Še pred nekaj tedni smo od uradnih institucij poslušali ugibanja, ali bo Nemčija letos gospodarsko stagnirala ali pa blago rasla, danes je vse drugače. Šefinja ECB Christine Lagarde govori o do 10-odstotnem upadu BDP na območju evra (gre sicer za neuradne informacije nemških medijev). Nihče ne ve, ali ni celo to optimistični scenarij. V boju proti širjenju virusa se zapirajo meje, omejuje gibanje znotraj držav, ugaša javno življenje, države »streljajo z bazukami«.

Kaj se zgodi, če Slovenija zamrzne za en dan?

Odgovor je ponudil Aljoša Valentinčič, profesor na ekonomski fakulteti in kolumnist Financ: »Kaj se zgodi, če Slovenija zamrzne za en dan? Če se to zgodi, izgubijo podjetja za 275 milijonov evrov prihodkov, 14 milijonov evrov prihodkov espeji, izpuhti 11,5 milijona evrov dobička podjetij in 1,1 milijona evrov dobička espejev. Vse to pomeni, da v enem dnevu izgubimo 125 milijonov evrov BDP. Seveda ne zamrznemo vsi naenkrat in takoj, ampak za vtis so te številke primerne. Opozorila strokovnjakov je

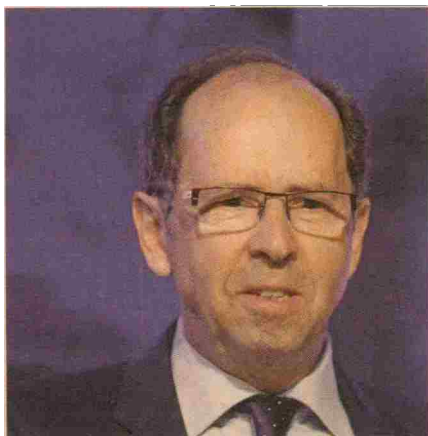
treba vzeti skrajno resno. Ravnati je treba hitro, odločno in z vsemi ukrepi doseči, da bo ta kriza časovno čim krajša.«

Mramor dodaja: »Posledice bodo katastrofalne, situacija je zelo resna, izpad BDP bo velik, koliko bomo to zmanjšanje lahko dosegli, je odvisno od globalnega in lokalnega odziva.« Ob tem opozarja, da je virus prišel v trenutku, ko se je že sicer zmanjševala gospodarska aktivnost. »Ob vseh negativnih gibanjih imamo zdaj še težavo z virusom. In cepiva ni, po najboljšem scenariju ga lahko pričakujemo v letu dni. Vprašanje je, koliko časa lahko karanteno zdrži ta družba in gospodarstvo. Verjetno toliko časa, da najdejo cepivo, ne. Tudi šest mesecev je zelo težko zdržati. Ob tem je težava, da lahko tisti trenutek, ko se karantena odpravi, doživimo nov izbruh.«

Cagavi odziv Evrope in kako bi se morala odzvati Slovenija

»Evropa in njene institucije delujejo nekoliko cagavo, nekoliko počasneje od držav zunaj Evrope. Večina ukrepov je prepuščena članicam. Komisija in centralna banka sta dokaj anemični, predvideni zneski za zdaj ne osupnejo. ZDA se tudi še lovijo v ekonomskem odzivu, najnovejša obljuba je helikopterski denar, tisoč dolarjev na prebivalca, kar ni slaba rešitev,« meni Črt Kostevc, predstojnik katedre za mednarodno ekonomijo in poslovanje na ekonomski fakulteti.

»Britanska vlada je napovedala za približno 330 milijard funtov pomoči, kar je šestina BDP. Če to preračunamo na Slovenijo, bi morali mi za pomoč nameniti 7,5 mi-

■ **Dušan Mramor, profesor in nekdanji finančni minister**

podjetij in bank, s čimer se je dolg v krizi z 22 odstotkov BDP povečal na 83,6 odstotka leta 2015. Od vrhunca krize pa je na drugi strani zadolženost podjetij izjemno upadla. Zdaj je država bolj zadolžena kot podjetja. Resda je dolg države pod povprečjem EU, a ne dosti, medtem ko je zadolženost podjetij precej pod povprečjem EU. Posledično je fiskalni prostor države razmeroma omejen,« pove Mramor.

»Danes se je treba zavedati, da bi lahko nastala velikanska škoda, če se država ne odzove, in to hitro. Tudi sam podatek o znosnosti se šteje kot delež BDP, in če ta upade, je zmanjšana tudi zmožnost odplačevanja dolga. Pod črto bi rekel, da smo glede zadolženosti v boljšem položaju kot pred prejšnjo finančno krizo, se je pa treba zavedati, da država nima več veliko prostora za zadolžitev, podjetja pa to možnost imajo. Hkrati je slovensko prebivalstvo v povpre-

■ **Aljoša Valentincič, profesor na ekonomski fakulteti in kolumnist Financ**

čju v primerjavi z drugimi državami tako rekoč nezadolženo. A v prejšnji krizi se je pokazalo, da se zadolženost prebivalstva ni povečevala, kvečjemu so gospodinjstva v paniki na svojih računih hranila gotovino in odlašala trošenje. Tako da če želimo izkoristiti rezerve pri zadolžitvi, je možnost za večjo zadolžitev prebivalstva - seveda ob zagotovilih države, da bo ponudila podpo-

ro -, podjetja prav tako imajo prostor za dodatno zadolžitev, država pa je pri tem nekoliko omejena.«

»Škoda, ker kapitalski trg ne deluje«

Valentincič pri tem kot primeren ukrep vidi zamrznitev plačila obresti na dolg podjetij in prebivalstva. »Približno 18 milijonov evrov na mesec bi stalo, če bi zamrznili odplačilo obresti prebivalstvu, za podjetja pa bi takšen strošek mesečno stal približno 17 milijonov evrov. Takšen pristop je z vidika države razmeroma poceni in je po mojem mnenju bolj primeren kot helikopterski denar, tudi zato, ker je psihološki učinek tega, kar dobimo podarjeno, manjši od tega, če nas kdo razbremeni bremena,« pove.

Glede na zadnje razpoložljive podatke o zadolžitvi podjetij in dobičku iz poslovanja pred amortizacijo (EBITDA) sklepa, da je potenciala za novo zadolžitev podjetij približno osem milijard evrov, ne da bi to ogrozilo bonitetno oceno podjetij. Podatke izračunava na prejšnje poslovanje. Opozori, da se v krizi lahko znova pokaže manko razvitega kapitalskega trga, kot pozitiven podatek pa poudari velikansko količino denarja na aktivih podjetij.

Mramor: Ukrepe za reševanje gospodarstva bo težko izpeljati, so pa odločilni

»Glede na specifiko krize mora država ciljati na dva konca. Na eni strani poskusiti sanirati raztrgane dobaviteljske verige, na drugi pa spodbujati povpraševanje. Podjetjem, ki bi imela v normalnih razmerah uspešno poslovanje, bi bilo smiselno pomagati s plačilom določenega dela plač. Pri tem je zelo težko ugotoviti, katera podjetja so upravičena do tovrstne pomoči. Zavedati se je treba, da niti ministrstvo za gospodarstvo niti SID banka nista zmožna takšne presoje. Navadno to najbolj vedo banke,« meni profesor Mramor.

»Treba se je zavedati, da so ti ukrepi odločilni in da noben helikopterski denar ne bo pozneje pomagal, če ne bodo pravilno ciljani. Kaj hitro se namreč lahko zgodi, da bodo denar dobili tisti, ki ga ne potrebujejo, tisti, ki ga, pa ne oziroma premalo. Podjetja v takšnih razmerah hitro propadajo, precej težje pa jih je znova vzpostaviti. Treba se je tudi zavedati, da ko bo kriza mimo, ne bo možno hitro vzpostaviti BDP, kot smo ga bili vajeni doslej. Če četrto leta nečesa ne proizvajamo, tega ni. Lahko se poskusi, denimo, z delovnimi sobotami in zmanjšanjem števila dopustov. A to si je v Sloveniji težje predstavljati kot, denimo, na Kitajskem, kjer so deli mest v 'proizvodni karanteni',« pove Mramor.

Ne smemo pozabiti na strukturne reforme

Valentincič v takšnih razmerah opozarja,

da ne gre odlašati s strukturnimi reformami, kot to želijo v storiti v Franciji, kjer so zamrznili izvajanje pokojninske reforme. »Prej nasprotno, v takšnih razmerah je treba pospešiti prizadevanja za reforme,« pravi. Mramor pri tem opozarja, da je kot finančni minister občutil, da takšno početje precej negativno vpliva na razpoloženje ljudi, čeprav je jasno, da je to dolgoročno treba narediti. Zato priporoča, da takšne reforme, če so že potrebne, spremljajo enkratni ukrepi, ki bi nevtralizirali negativne vplive. Kostevc dodaja, da so reforme vsekakor potrebne in da se krize ne sme izrabljati za odlaganje potrebnih reform.